

یاسای سه‌ندیکای کیمیاگهرانی ههریمی کوردستانی عیراق

به‌ناوی خوی به‌خشنده و میهره‌بان
به‌ناوی گهل
نه‌نجوومه‌نی نیشتمانی کوردستانی عیراق
ژماره‌ی بریار: ۲۳
روژی بریار: ۱۹۹۹/۱۱/۸

«بریار»

پشت به‌و دسه‌لاته‌ی که به‌پیتی برکه (۳) ی ماده (۲) له یاسای ژماره (۱۰) ی سالی ۱۹۹۷ پیمان دراود و له‌سه‌ر نه‌و بنه‌مایه‌ی که نه‌نجوومه‌نی نیشتمانی کوردستانی عیراق له دانیشتنی روژی ۱۹۹۹/۱۱/۴ یدا یاساکاری کردووه، نه‌م بریاره‌مان ده‌ره‌یتنا.

یاسای ژماره (۱۱) ی سالی ۱۹۹۹ یاسای سه‌ندیکای کیمیاگهرانی ههریمی کوردستانی عیراق

ماده‌ی یه‌که‌م:

مه‌به‌ست له‌م کوزارشانه‌ی خواره‌وه ماناکانی ته‌نیشتیانن بو مه‌به‌ستی نه‌م یاسایه:
ههریم: ههریمی کوردستانی عیراق.
سه‌ندیکا: سه‌ندیکای کیمیاگهران.
ده‌سته: ده‌سته‌ی کشنی سه‌ندیکا.
نه‌نجوومه‌ن: نه‌نجوومه‌نی سه‌ندیکا.
نه‌قیب: نه‌قیبی کیمیاگهران.

به‌شی یه‌که‌م (دامه‌زاندن و نامانجه‌کان)

ماده‌ی دووه‌م:

۱- به‌پیتی نه‌م یاسایه سه‌ندیکایه‌ک بو کیمیاگهران داده‌مه‌زرتندرتی و که‌سایه‌تی مه‌عنه‌وی خو‌ی ده‌بی و باره‌کاکه‌شی له هه‌ولیتی پایته‌ختی ههریم ده‌بی و بو‌ی هه‌یه لقه‌کانی له‌ناوه‌ندی پارێزگاکانی ههریمدا بکاته‌وه.

۲- دهسته په کی ناماده کار له (۱۵) پانزده کهس پټک دټت بهرزه زامه ندی لایه نه تاییه تمه نده کان تاکو هله لټاردنی کشتی ده کړی.

ماددهی سییهم:

- سه ندیکا ههول ددات له پیتاو هیتانه دی نهو نامانجانهی خواره وه:
- ۱- به شداری کردن له پشتکیری کردنی حکومه تی هه رټم و سیستمی دیوکراتی و پالپشتی کردن و چه سپاندن و په رده پیتدانی فیدرالیزم.
  - ۲- به شداری کردن له راپه رینی پیشه سازی و کشتوکالی و ناوه دانکاری و روښنپیری و زانستی به هاریکاری له کهل لایه نه پسپوره کاند.
  - ۳- بهر زکردنه وهی ناستی نه ندامانی سه ندیکا له رووی کومه لایه تی و روښنپیری و نابور بیسه وه، ههروه ها داکوکی کردن له مافه کانیان و چاودتیری کردنی بهرزه وه ندیبه کانیان.
  - ۴- رټک خستنی بڼه ماکانی دهست دانه پیشه.
  - ۵- په یوه ندی پټکه پیتان و هاریکاری کردن له کهل دهسته و کومه له پیشه بیه کانی تر له ناوه وه و دهره وهی هه رټمدا.
  - ۶- کوښش کردن بو زانکردنی دوا روژی نه ندامان له کاتی نه خوښی و پیری و بی کاریدا.
  - ۷- هه ماهه نکی له کهل لایه نه پسپوره کاند بو بوار ره خساندن له بهر دهم نه ندامانی سه ندیکا دا تا خوټندن له ناوه وه و دهره وه بیانکرټه وه.

به شی دووهم

(چوونه ناو سه ندیکا و نه ندامیبه تی)

ماددهی چوارهم:

نه ندام ده بی نهو مهرجانه ی لی بیته دی:

یه کهم: هاوولاتی هه رټم بی و تیایدا جیوار بی.

دووهم: به تاوانتیکی نا سیاسی یان که تنیتیکی نابرو بهر حوکم نه درایی.

سییهم: برو انامهی به کالورټوس یان هاوتای نهوی له کیمیا دا به دهست هیتابی و له بواری ته کنیکاری یان زانستی له سنووری پسپوریبه که بیدا کاری کرد بی.

ماددهی پټتجه م:

یه کهم: چونه ناو سه ندیکا به پټشکه شکردنی داواکاریبه کی نووسراو ده بی که پټشکه ش به نه قیب ده کړی و به لکه نامه ی پټویستی شی پټوه ده لکیند ری.

دووهم: داواکاری چوونه ناو سه ندیکا له ماوهی پانزده روژ له میژووی تو مار کردنیبه وه ده خرټته بهر دهمی نه نجوومهن، نه نجوومهنیش له سه ربه تی لهو ماوه یه دا بیسرتټیتته وه، نه کهر نهو ماوه یه تیپه ری و نه بیرانده وه، داواکاریبه که به قه بولکراو دادند ری.

سیتیهم: نه نچوومه ن بوی هه یه داواکاری چوونه ناو سه ندیکا به بریاریکی هودار دهفر بکات، وه خودان داواکاریش بوی هه یه له لای دادکای پیداچوونه وهی ههرتمدا له ماوهی سی (۳۰) رۆژ له میژووی ناکادار بوونییه وه تانهی لی بداو بریاری دادکاش بن بره.

ماددهی شهشم:

یه کهم: رهسمی چوونه ناو سه ندیکا سی دیناره. دووهم: رهسمی به شداریکردنی سالانه بیست دیناره وه له ماوه یه که ده درئ که له مانکی شویاتی هه موو سالیکی تینا په رئ، نه کهر نه ندام له کاتی دیاریکراو رهسمی دواکهوت (۵۰٪) له رهسمی به شداریکردنی سالانه جهزا ده کرای و نه کهر دوو سالی یه که له دوا یه که به بی عوزری رهوا له دانی رهسمی به شداریکردن دواکهوت ناوی له تووماری نه ندامان وه ده دره ندرئ.

بهشی سیتیهم (پیتکهاته کان)

ماددهی ههوتهم:

سه ندیکا له مانه پیک دئ:

- ۱- دهستهی کشتی.
- ۲- نه نچوومه نی سه ندیکا.
- ۳- لیژنه ی به رزهفتی (الانضباط).
- ۴- لقه کانی سه ندیکا له پارێزکاگان.

ماددهی ههشتهم:

دهستهی کشتی له هه موو نهو نه ندامانه پیک دئ که پابه ندیبه کانی خو بان به کویتدی نه م یاسایه جیبه جی کردووه به بالترین دهسه لات داده ندرئ له سه ندیکادا، هه به سی سال جاریکی له نیوان مانکی کانونی دووهدا به بریاری نه نچوومه ن و بانکههتشتی نه قیب کوپونه وه یه کی ناسایی له باره کاکه ییدا نه نجام ده دات، بو هه لبراردنی نه قیب و ههشت نه ندام و دوو نه ندامی به دهک بو پرکردنه وهی نه ندامیبه تی نه نچوومه ن و نه ندامانی لیژنه یبه رزهفتی (الانضباط)، راددهی یاسای (نیساب) یش به دوو له سه ر سیتی نه ندامانی دهستهی کشتی ته واو ده بی، وه له کاتی ته واو نه بوونی (نیساب) هه لبراردن پانزده رۆژ دوا ی کوپونه وهی یه کهم له هه مان کات و شویندا نه نجام ده درئ و (نیساب) یش به ناماده بوونی سیتیبه کی نه ندامان به ته واو داده ندرئ، به پیچه وان هوش نه نچوومه ن بو خولیکی تریش به به رده واو داده ندرئ له کاره کانیدا.

ماددهی نۆیه م:

دهستهی کشتی نه م دهسه لاتانه ی خواره وه نه نجام ده دا: یه کهم: راستاندنی بودجه و حسابکاری دو ماهی. دووهم: گفتووکۆکردن و بریاردان له سه ر راپۆرتی نه نچوومه ن.

سټیهم: چاوپیاخشانندی نهو پیتشینارانہی که له بارہی هموارکردنی یاسای
سه‌ندیکاوه پیتشککش ده‌کرتین.
چوارهم: بریاردان له‌سهر پتیره‌وی ناو‌خوو هموارکردنی.

مادده‌ی ده‌یهم:

یه‌که‌م: ده‌کرتی ده‌سته‌ی کشتی بانکه‌پشتی کۆبوونه‌وی نانا‌سایبی بکرتی له‌یه‌کیتک
له‌م دوو حاله‌تانه‌ی خواره‌ودا:

۱- به‌بریارتیکی هۆدار که زۆرینه‌ی نه‌ندامانی نه‌نجوومه‌ن دیدن.
۲- به‌داواکارییه‌کی نووسراوی هۆدار که سی‌یه‌کی نه‌ندامانی ده‌سته‌ی کشتی
پیتشککش به‌نه‌نجوومه‌نی ده‌کن، نه‌نجوومه‌ن له‌سهریه‌تی بانکه‌پشتنامه
ده‌ریه‌یتتی و کاتی کۆبوونه‌وه له‌نیوان پانزده‌رۆژ له‌میترووی که‌پشتنی
داواکارییه‌که‌وه دیاری بکات.

دووهم: نابیی له‌کۆبوونه‌وه نانا‌ساییه‌کانی ده‌سته‌ی کشتیدا باس له‌هیچ کارتی
بکرتی غه‌یری نه‌و کارانه‌نه‌بن که له‌به‌رنامه‌ی کاردا جیتکیرکراون و له
کاتی کۆبوونه‌وه له‌پیتناویاندا.

مادده‌ی یانزده:

یه‌که‌م: نابیی نه‌ندام به‌شداری له‌کۆبوونه‌وه‌کانی ده‌سته‌ی کشتی دا بکات نه‌که‌ر
له‌لانی به‌رزده‌فتکارییه‌وه (انضباطیا) ده‌ستدانه‌پیشه‌ی لی‌قه‌ده‌غه‌کراپی.
دووهم: بریار له‌کۆبوونه‌وه‌کانی ده‌سته‌ی کشتیه‌وه به‌زۆرینه‌ی ده‌نک ده‌رده‌چتی و له
کاتی یه‌کسان بوونیشدا به‌و لایه‌نه‌ دادله‌نکتی که نه‌قیبی له‌که‌لدايه.

مادده‌ی دو‌انزده:

نه‌نجوومه‌نی سه‌ندیکا پیتکدی له:
۱- نه‌قیب: مهرجه‌ماوه‌ی ده‌ست دانه‌پیشه‌که‌ی له‌ده‌سال‌که‌متر نه‌بی.
۲- هه‌شت نه‌ندام به‌بریکاری نه‌قیب و سکریتیریشه‌وه: له‌وانه‌بن که نه‌و ماوه‌یه‌ی
له‌ده‌ست دانه‌پیشه‌که‌یان قه‌تان‌دوو‌پانه له‌حموت سال‌که‌متر نه‌بی.

مادده‌ی سټیزدهم:

یه‌که‌م: نه‌نجوومه‌ن له‌نیوان نه‌ندامه‌کانیدا به‌هه‌لبژاردنی نه‌یتی بریکاری سه‌رۆک
و سکریتیریک هه‌لده‌بیرتی.
دووهم: نه‌نجوومه‌ن مانکی یه‌ک جار دان‌بشتنه‌ناساییه‌کانی خوی ده‌کا هه‌روه‌ها
بو‌ی هه‌یه‌ دان‌بشتنی نانا‌سایش له‌سهر بانکه‌پشتی نه‌قیب یان به‌داواکاری
سی‌یه‌کی نه‌ندامان نه‌نجام بدات.

مادده‌ی چوارده:

یه‌که‌م: رادده‌ی یاسایی (نیساب) له‌نه‌نجوومه‌ندا به‌ناماده‌بوونی زۆریه‌ی نه‌ندامان
ته‌واو ده‌بی و بریاره‌کان به‌زۆرینه‌ی ده‌نکی ناماده‌بووان ده‌رده‌چتی، وه‌له
کاتی یه‌کسان بوونی ده‌نکه‌کانیش به‌و لایه‌نه‌ دادله‌نکتی که نه‌قیبی
له‌که‌لدايه.

دووه: نه کهر به ههر هویبه که وه شویتنی نه قیب چۆل بوو جیکره که ی شویتنی ده کرتته وه یان سکر تیر نه گهر شویتنی جیکری نه قیب چۆل بوو نه ویش نه و دنده ماو دبه ی که باقی ماوه.

سیبه: نه کهر به ههر هویبه که وه شویتنی یه کتیک له پایه کانی نه نجوومه ن چۆل بوو، نه دماپیک له نیوان نه دماه یه ده که کان شویتنی ده کرتته وه.

چوارده: نه کهر پایه ی پتر له نه دماپیکی نه نجوومه ن چۆل بوو، نه نجوومه ن له سه ریبه تی له ماوه ی دوو مانکدا بانکه ی شتی ده سته ی کشتی بکا بو هه لیزاردنی نه وان ی شویتنی نه م پایانه پر ده که نه وه بو نه و دنده ماو دبه ی که باقی ماو دته وه، نه ویش به هه مان ریکا که له م یاسایه دا دیاری کراوه.

مادده ی پانزده یه م:

نه نجوومه ن نه م پسپوریانیه نه ی خوارده وه نه نجام ددها:

- ۱- کارکردن له پینا و هینانه دی مه به سته کانی سه ندیکا.
  - ۲- پتیشیار پتیشکه ش کردن به ده سته ی کشتی ده رباردی هه موارکردنی یاسای سه ندیکا.
  - ۳- جیبه جیکردنی بریاره کانی ده سته ی کشتی.
  - ۴- کارمه ند دامه زاندن له سه ندیکا دا و دیاری کردنی کرتکانبان.
  - ۵- سه برکردنی داواکارییه کانی هاتنه نا و سه ندیکا و ره زامه ندی له سه برکردنی.
  - ۶- دیاری کردنی نه وه ی نوینه رایه نی سه ندیکا ده کا له لیژنه ره سمیه کاند.
  - ۷- هه واله کردنی نه و کپشه و شکایه تانه ی که بو ی دین بو لیژنه ی به ره فته ی (الانضباط).
  - ۸- تیروانین له ده ست له کارکتشانه وه ی نه قیب یان جیکره که ی یان هه ر نه دماپیکی نه نجوومه ن.
  - ۹- دامه زاندنی لقه کانی سه ندیکا له پاریزکاگاندا.
  - ۱۰- پتیکه ی تانی لیژنه لا وه کیبه کان بو نه نجامدانی مه به سته کانی سه ندیکا.
  - ۱۱- ناماده کردنی بودجه ی سالانه و دامه زاندنی ووردکار (مدقق) یکی ژمیرباری بو ووردکاری کردنی حسابکاری دو ماهی.
  - ۱۲- ریکه خستنی کاغه زه کانی هه لیزاردن و به لکه نامه کانی تر و، سه ریبه رشتی کردنی هه لیزاردن.
  - ۱۳- بریاردان بو خودان کردنی مال و عه قارو قه بولکردنی خه لات و پی به خشین به ره زامه ندی لایه نه پسپوره کان.
  - ۱۴- دامه زاندنی به ریتوه بردنی یانه کان به پتی یاسای کومه له کان.
  - ۱۵- ناماده کردنی پیره وی ناو خوی سه ندیکا.
- دووه م: نه نجوومه ن بو ی هه به هه ندیک له ده سه لات ه کانی به لیژنه کانی لقه کان بسپیری.

ماددهی شانزدهم:

نه قییب نهم دسه لانه ای خوار دوهی هه یه:

- ۱- سه رۆکایه تی کردنی کۆبوونه وه کانی دهستهی کشتی و نه نچوومه نی سه ندیکا.
- ۲- نوینه رایه تی کردنی سه ندیکا له لای دهزکا دادوهری و کارکتی بیه کان و دهسته ره سمی و نیمچه ره سمی بیه کان و راستاندنی مامه له کان و به لکه نامه تاییه ته کان به سه ندیکا وه، وه بۆی هه یه هه ندیک له دسه لانه کانی بدا به هه ره یه کتیک له نه ندامانی نه نچوومه ن که خووی دیاری بکا.
- ۳- پشتگیری کردنی توانای دارایی نه ندامانی سه ندیکا بۆ مه بهستی که فالت.

ماددهی هه قده:

نه ندامی نه نچوومه ن به دهست له کارکتی شراوه داده درۆی نه که ره له سی دانیشتنی یه که له دوا ی یه که یان پینج دانیشتنی پچر پچر له ماوهی سالی کدا به بی عوزری ره وا ناماده نه بوو.

ماددهی هه زدهم:

لیژنه ی به رزه فتی (الانضباط) له سی نه ندام و دوو نه ندامی یه دهک پتیک دی و کاری نه وه ته ماشای نه و شکاتانه بکا که نه نچوومه ن بۆی ره وانه دهکا، وه نه و بنه مایانه ره چاو دهکا که له یاسای به رزه فتی کارمه ندانی ده و له تدا هاتوون.

ماددهی نو زدهم:

لیژنه ی به رزه فتی بۆی هه یه نهم سزایانه ی خوار دوه در بهی تی:

ا - وریا کردنه وه.

ب - نینزار.

ج - قه دهغه کردن بۆ ماوه یه که له شهش مانگ تینه پهری، وه نه و قه دهغه کردن شه ده ریه ی کارمه ندو کرتکاری فه زمانکه له سه رکار کردنه له دوا ی کانه کانی ده وامی ره سمی و فه زمانگه که شه به بریاره که ناکادار ده کری.

ماددهی بیست:

ده کری له نیوان ماوه ی سی رۆژ له میژووی ناکادار کردن به بریاره که له دادکای پیدا چوونه وهی هه ریمدا تانه له بریاره کانی لیژنه ی به رزه فتی (الانضباط) بدری و بریاری دادگاش بن بره.

ماددهی بیست و یهک:

۱- به دهنگدانی نهی تی لیژنه ی لق له لایه ن نه ندامانه وه هه لده بژ تر درۆی.

۲- لیژنه ی لق له سه رۆک و دوو نه ندامی نه سللی و نه ندامی کی یه دهک پتیک دی.

به شی چواره م (دارایی سه ندیکا)

ماددهی بیست و دوو:

دارایی سه ندیکا پتیک دی له:

۱- ره سه مه کانی چوونه ناو سه ندیکا و ره سمی به شدار بوونی سالانه.

- ۲- نهو پئی به خشینانهی له لایه نه ره سمی و ناره سمییه کانه وه پیشکەشی ده کرتین.
- ۳- نهو پیتاک و خه لاتانهی له لایه نه نهدامان و غه پیری نهوان به ره زامه ندی لایه نه سپۆره کان پیشکەش ده کرتین.
- ۴- قازانجی نهو ناهه نکانهی له بو سوودی سه ندیکا ده کتیردیتین.
- ۵- قازانجی نهو پرۆژانهی که سه ندیکا ده یه وئ دایان به زرتیتی یان نه نجامیان بدا.
- ۶- قازانجی چاپه مه نییه کانی سه ندیکا.
- ۷- نهو ره سمانهی نه نجو مه نی سه ندیکا له نه نجامی کاری ناو بژیوانیدا بریاری له سه ره ده دات.
- ۸- پشتکیری کردنی توانای دارایی نه نهدامانی سه ندیکا و شایه تنامه کانی نه نجو مه ن ده ریان ده چوئیتی.
- ۹- ره سمی پشتکیری کردنی کرتی به ندی نیتوان نه نهدامانی سه ندیکا و خودان کاره کان.

به شی پتینجه م حوکمه کانی دو ماهی

- ماددهی بیست و سی:**
کار به هیچ ده قتی که ناکرتی که له گه ل حوکمه کانی نه م یاسایه دا هاودژ بی.
- ماددهی بیست و چوار:**
له سه ره وه زیره تاییه تمه نده کانه حوکمه کانی نه م یاسایه جتیه جتی بکن.
- ماددهی بیست و پینج:**
نه م یاسایه له میژووی بلا و بوونه وه یه وه له ره ژنامه ی ره سمیدا جتیه جتی ده کرتیت.

جوهر نامق سالم سه روکی نه نجو مه نی نیشتمانی کوردستانی عیراق

هویه پیو بسنه کان:

بو پیاده کردنی کارو کوششه کانی کیمیا گهران وه ک باقی توئژدکانی که لی کوردستان و ناراسته کردنیان بو به شدار بکردن له ناوه دانکردنه وه بو نیادنان و که شه کردنی کوردستان له بواردکانی زانستی و ناوه دانکاری و کشتوکالی و پیشه سازیدا، که نامانجیکه له نامانجه کانی بزافی نازادیخوازی کورد، که مستهفا بارزانی نه مر راهرایه تی کرد له نازادی و دیموکراسی و فیدرالیزم، بو پنه و کردنی نه م دهسته که وتانه و چاودیری کردنی به رژه وه ندی نه نهدامانی سه ندیکا نه م یاسایه ده ره یندرا.